

FABs 60-års jubilæum:

Refleksioner om planlægning

Er kommuneplanerne udtryk for den grundige og troværdige planlægning, de bør være eller styres den overordnede planlægning af de projekter, der dukker op? Og hvordan gøres digitale kommuneplaner forståelige? Arne Post reflekterer i anledning af FABs jubilæum over ændringer i de forløbne 60 år, herunder vilkårene for byplanlæggerne.

Af arkitekt maa
Arne Post, AP
Byplanrådgivning

I de første mange år efter at FAB blev etableret, blev fysisk planlægning i kommunerne hovedsageligt udført med hjælp fra byplankonsulenter. Nu udføres kommune- og lokalplanlægningen hovedsageligt af kommunernes planafdelinger. Og indtil 1977 skulle planerne godkendes af Boligministeriet, i praksis Den kommitterede i byplansager. Utænkeligt i dag.

I de 60 år er der sket både en afvikling og en udvikling af emner indenfor byplanlægning. Et eksempel på det første: Dengang var der stor interesse for lands- og egnsplanlægning. Det er der ikke længere, og nu skal selv landsplanredegørelser afskaffes. Eksempler på det andet: Bredden af emneområder for fysisk planlægning illustreres af artikler (bl.a. med gode eksempler på realiserede planer) i Byplan Nyt.

Det kunne være interessant at se på, hvordan holdningerne til forskellige emner for byplanlægning har ændret

sig i perioden. Her skal dog alene fokuseres på enkelte ændringer, herunder et par med relation til de aktuelle ændringer af planloven.

Flere paragraffer ...

Byplanloven var næsten uændret fra 1938 til 1975-77. Ved en ændring blev de oprindelig 25 paragraffer udvidet til 27. Siden planloven blev vedtaget, er der foretaget mindst 75 ændringer, og loven indeholder nu flere end 100 paragraffer. Mange er omfattende og detaljerede. Fx kræver en definition af "produktionsvirksomheder" mere end 100 ord.

Byplanloven indeholdt 11 numre om, hvad der kunne fastlægges i en byplanvedtægt. Nu forventes lokalplankataloget udvidet fra 29 til 31 numre. Hertil kommer adskillige suppleringer af nogle af de nuværende numre. Herunder at der skal kunne fastsættes bestemmelser om bygninger til religiøse formål. Sådan noget havde forfatterne til byplanloven eller planloven nok ikke kunnet forestille sig ...

Vilkår for faglighed

I Byplan nr. 4 i 1963 fortælles om en vellykket start på FAB. Der er også en

note om, at Sven Allan Jensen har stiftet byplantegnestue. I begyndelsen af 1970'erne blev Sven Allan Jensen presset af en kommune til at arbejde for noget, han fagligt var imod. Han sagde så: Ja, men jeg tror ikke, I får det igennem hos Den Kommitterede. Det gjorde de ikke. Sven Allan Jensen havde for en sikkerheds skyld ringet til sagsbehandleren hos Den kommitterede.

Nu er vilkårene for kommunalt ansatte planlæggere ofte således, at de må anbefale fagligt problematiske projekter, som er i strid med den forudgående planlægning. Og uden at man i sagsfremstillingen forholder sig planlægningsmæssigt til ændringen eller redegør for planlægningsmæssige momenter, der taler imod det pågældende projekt. *Er det forkert opfattet?*

Uforståelige kommuneplaner

Tre år efter at FAB var startet, gjorde Arne Gaardmand i Vejledning i dispositionsplanarbejde opmærksom på, at der ikke var krav om, at en dispositionsplan skulle fremlægges til offentligt eftersyn før den blev godkendt. Han skrev også, at dispositionsplanen skulle udformes på en sådan måde, at

den gav fornøden orientering til politikere, administratorer,byggende og til interesserede borgere – såvel med og uden lokal tilknytning. Med andre ord: Udføres, så den var til at forstå.

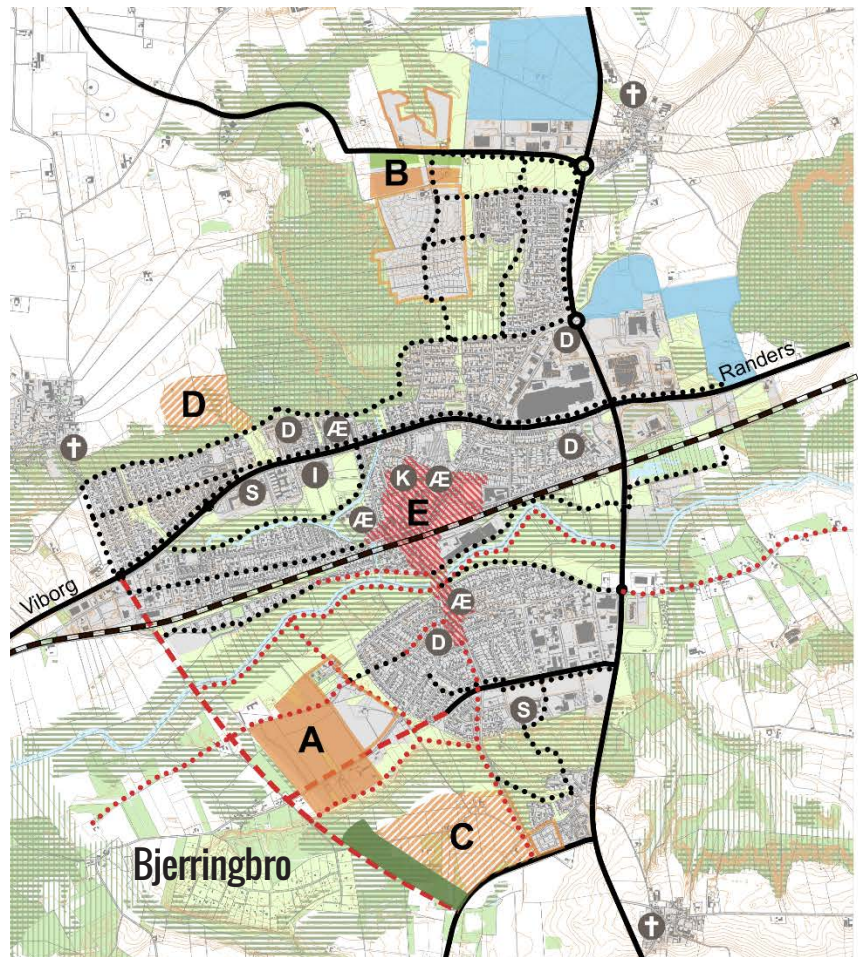
I dag er der jo regler om offentlig høring af forslag til kommuneplaner. Men de digitale kommuneplaner er i vid udstrækning udformet på en måde, så det er meget vanskeligt for både interesserede borgere og politikerne at sætte sig ind i planen. Det bliver ikke bedre af, at kravet om forudgående offentlig debat om kommuneplan-tillæg (der baner vej for halvdelen af lokalplanerne) nu skal afskaffes.

Som ansat ved Den kommitterede i byplansager var jeg med til diskutere og skrive bestemmelserne om indholdet i dispositionsplaner (der ved lovens vedtagelse blev ændret til kommuneplaner) i kommuneplanloven, som senere indgik i planloven. Vi forventede, at bestemmelserne om hovedstruktur skulle skabe overblik over den fysiske planlægning for kommunen som helhed. Og at rammer for indholdet af lokalplaner skulle vise sammenhænge mellem de forskellige delområder, og hvordan de betjenes med offentlig og privat service, veje og stier mv. *Hvorfor indgår det ikke som en del af rammerne i alle kommuneplaner?*

Opfordring til planlæggerne

Ifølge en opgørelse fra Kirkeministeriet af 3. marts 2023 blev der i 2022 offentliggjort 781 lokalplaner og 388 tillæg til kommuneplaner. Det svarer til, at halvdelen af forslagene til lokalplaner er ledsaget af tillæg til kommuneplanen. En nærliggende tolkning er, at kommuneplanerne ikke er udtryk for den grundige, troværdige planlægning, de bør være. Men at den overordnede planlægning i vid udstrækning styres af de projekter – kommunale såvel som private – der dukker op.

Som grundlag for lokalplanlægningen udarbejder man i kommunerne i

nogle tilfælde helheds- eller strukturplaner, der viser betjening med veje og stier mv. Men de burde være en del af den sammenfattende planlægning, som kommuneplanen skal være udtryk for. *Hvorfor kræver I planlæggere ikke, at de firmaer, der hjælper med digitaliseringen, fremstiller kommuneplanen på en måde, så den er forståelig?* Således, at den giver overblik over den fysiske planlægning for kommunen som helhed og så rammerne for lokalplaner også omfatter bl.a. betjening med offentlig og privat service samt veje og stier? Det drejer sig jo bare om at opfylde planlovens §§ 11 a og b.

Der er måske mindre grund til at undre sig over, at planlæggerne i mange tilfælde anbefaler projekter, der er i strid med – måske ganske nye – kommuneplaner? Baggrunden kan være skjult politisk styring. *Men har I planlæggere ikke brug for en faglig debat, der støtter jer selv og hinanden i at fastholde en god faglighed over for pression fra byudviklere og politikere?* Fx gennem erfaringsudveksling i Byplan Nyt (evt. anonymt), indlæg på Byplan Blog og ved kurser?

SIGNATURFORKLARING

- Større indfaldsvej
- - - Forslag til større vej
- Eksisterende sti
- Forslag til ny sti
- Nyt boligområde
- Perspektivområde bolig
- Boligområde under udbygning
- Nyt erhvervsområde
- Perspektivområde erhverv
- Erhvervsområde under udbygning
- Byomdannelse
- Forslag til nyt grønt område
- Forslag til nyt skov
- Værdifulde landskaber
- Værdifulde kystlandskaber
- Naturområder og økologiske forbindelser
- A Henvisningsbogstaver

GRUNDKORT

- Historisk bykerne
- Byzone og byafgrænsning
- Landskab og højdekurver

SERVICE

- S Skole
- D Daginstitution (børn)
- U Uddannelsesinstitutioner
- Æ Ældreinstitution
- † Kirke
- I Idrætsanlæg og rekreative faciliteter
- F Forsamlings- og/eller medborgerhus
- T Tekniske anlæg
- K Kultur, turisme og bibliotek